

אמר ליה רב יצחק: הנח לתרומה שאף טהרתה הגמורה טומאה היא אצל הקדש, ולא רק השלישי שבה נחשב לשני לקדש, אבל חולין שנעשו על טהרת הקדש נחשבים הם לטהורים לקדש, וכשנטמאו ונעשו שלישי לא חוששים בהם שהם שניים.

ומנא תימרא: שהחמירו חכמים כל כך שאפילו טהרה גמורה אצל תרומה — נחשבת כספק טומאה לגבי קדש?

דתנן: בגדי עם הארץ טמאים בטומאת מדרס לפרושיין האוכלים חולין בטהרה, מפני שהם חוששים שמא ישבה עליהם אשתו הנדה והם אב הטומאה ומטמאים אדם. וכן בגדי פרושיין — מדרס לאוכלי תרומה שאין הם זהירים כמו אוכלי תרומה. וכן בגדי אוכלי תרומה — מדרס לקדש. [חגיגה י"ח ב].

אמר רבא: מדרסות קאמרת שהם ראייה לפרות של תרומה? שאני מדרסות שיש לחשוש בהם שמא תשב עליהן אשתו נדה לה-ב כי זה דבר מצוי, אבל בפירי של תרומה שאין מצוי כל כך שיטמאו⁽²⁸¹⁾ לא אמרינן

המקודש על ידי הקרבה עושה רביעי⁽²⁷⁹⁾, וכל שכן שחולין שנעשו על טהרת הקדש שאינם חמורים מקדושת פה ואינם עושים רביעי.

לכן, האוכל שלישי של חולין שנעשו על טהרת הקדש לא נעשה רביעי ולא נאסר באכילת קדש, ורק האוכל קדש שלישי נאסר באכילת קדש.

רמי בר חמא לא ידע שרב יצחק מיקל בחולין שנעשו על טהרת הקדש מחולין שנעשו על טהרת תרומה, ולכן הקשה עליו.

מתיב רמי בר חמא: האוכל שלישי — שני לקדש ואין שני לתרומה בחולין שנעשו על טהרת תרומה.

ומקשה רמי בר חמא: אמאי, הא חולין שנעשו על טהרת תרומה לאו קדש מקודש הוא, ולדבריך לא היה צריך להיות האוכלו אפילו רביעי לקדש כל שכן לא שני לקדש⁽²⁸⁰⁾!

279. רש"י מסביר זאת בכך, שכל דין רביעי בקדש הוא מדרבנן.

והתוספות חולקים וסוברים שרביעי בקדש הוא מהתורה, ודין תורה הוא שרק קדש מקודש עושה רביעי. [תוד"ה אין].

280. יש להבין, מה סבר רמי בר חמא, הלוא אם אנו רואים שהאוכל נעשה לשני, בודאי שאין זה אלא משום שטהרת התרומה — טומאה היא אצל קדש, מה שאין כן בחולין שנעשו על טהרת הקדש, וכמו שתירץ רבי יצחק!

תוספות מפרשים: רמי בר חמא סבר בטעמו של רבי יהושע, שכאשר אנו רואים שלא שמרו

על החולין בטהרת תרומה כראוי ונטמאו ונעשו שלישי. יש לנו לחשוש עוד שנעשו שניים או ראשונים, וכיון שכך הוא הדין בחולין שנעשו על טהרת הקדש שנעשו לשלישי, שיש לחשוש שנעשו ראשונים או שניים. ורב יצחק ענה שאין חששו של רבי יהושע נובע מתוך שרואים שנטמאו הטהרות, אלא אף תרומה טהורה לגמרי היא בחשש טומאה אצל הקדש, וחולין שנעשו על טהרת הקדש אינם בחשש טומאה אצל קדש.

281. צריך עיון, הלוא אם בגדי האוכל תרומה הם בחשש מדרס, הרי כשלושם הוא נטמא ונעשה ראשון, והתרומה שנוגע בה נעשית

ומקשה רבי ירמיה: **ואי אמרת: טהרתה של תרומה אפילו של חבר טומאה היא אצל הקדש, תטמא תרומה שבחבית לקדש** שברו (283)!

אמר ליה רבי יצחק: טומאה בתרומה כשהיא היתה תמיד עם הקדש בחיבורין קאמרת שתהיה לפי דעתך? והלוא **טומאה בחיבורין שאני, דמגו דמחימון אקדש מחימון נמי אתרומה** שכל השמירה שנעשתה בשביל הקדש נעשתה גם לתרומה.

מתיב רב הונא בר נתן מבריייתא (284) על רבי יצחק: **השני שבהולין מטמא משקה חולין ועושה אותו לראשון, ופוסל אוכלי תרומה. והשלישי מטמא משקה קדש שאף בזה החמירו במשקין שכל הפוסל את הקדש מטמא משקה קדש להיות תחילה (285), ופוסל אוכלי קדש. והשלישי בחולין קיים בחולין שנעשו על טהרת הקדש.**

שהם בחשש טומאה, שהרי לא מצינו שכל תרומה טהורה תהיה טמאה לגבי קדש!

ורבי יצחק סובר: בפירי של תרומה נמי אמר התנא שחוששים שנגעו במדרס והם טמאים לקדש.

מתיב רבי ירמיה מדיפתוי: ומי אמרינן בפירי דתרומה שהם טמאים לגבי קדש?

והתנן: נאמנים עמי הארץ על הפרושים על טהרת יין של קדש, שאם לא יקריבו על גבי המזבח את הנסכים שלהם, יהיו בונים במה לעצמם. אבל על התרומה אינם נאמנים, וכהן חבר שהביא לו עם הארץ חבית של תרומה לא יקבל ממנו. אבל אם אמר עם הארץ: **הפרשתי לתוכה רביעית קדש** — נאמן אף על התרומה מתוך שנאמן על הקדש (282). [משנה חגיגה כ"ד ב.]. ובודאי שלא קא מטמא ליה תרומה לקדש.

לעצמו, שהרי אומרים לו שכל תרומה היא בחשש טומאה אצל קדש.

284. עיקר דין הבריייתא שהשלישי פוסל אוכלי קדש ומטמא משקה קדש נמצא במשנה במסכת טהרות [פ"ב מ"ו] אלא שהמשנה מדברת על שלישי של תרומה והבריייתא מדברת בחולין שנעשו על טהרת הקדש.

285. כך כתב הר"ש במשנה בטהרות פ"ב מ"ו. וכתב הרמב"ם: "אבל אם נגע שלישי שבתרומה במשקה תרומה הרי הוא טהור". [פ"א מאבות הטומאות ה"ח].

בסוגיא לעיל יש משא ומתן בין רבי אליעזר ורבי יהושע בטומאת הגויה ואמר לו רבי אליעזר לרבי יהושע:

"לדברך, שאתה אומר על ראשון — שני,

שניה! [מקדש דוד סי' מ' אות ד' ד"ה והנה].

282. נשאלת השאלה: איך יוכל הכהן לאכול את התרומה, הלוא קדש מעורב בה! אומרים תוספות: מדובר שכאשר הקדיש עשה העם הארץ תנאי שמה שעתידי להוציא הוא יהיה הקדש, וזה מועיל למאן דאמר "יש ברירה" [תוד"ה ואם].

283. צריך להבין, מהי קושית רבי ירמיה, הלוא מוכרח להיות שכשם שהוא נאמן על הקדש כך הוא נאמן על התרומה כמו שהשיב רבי יצחק! אומרים תוספות: דעת רבי ירמיה היא, שאם כל תרומה היא בחשש טומאה לגבי קדש ואף אם היא של חבר, יכולים אנו להעמיד את הדין על עיקרו שהקדש של עם הארץ הוא בחשש טומאה ואין לנו לחשוש שיהיה בונה במה

מפורש כברייתא שחולין שנעשו על טהרת הקדש עושים רביעי בקדש!

ומתריצין: **תנאי היא** שנחלקו בחולין שנעשו על טהרת הקדש. **דתנאי: חולין שנעשו על טהרת הקדש, הרי הן כחולין ואין בהם שלישי.**

רבי אלעזר ברבי צדוק אומר: הרי הן כתרומה שאם נגע אב הטומאה באחד מהם, יכול לטמא שנים מהם ולעשותם ראשון ושני ויוכלו לטמא אחרים ולפסול אחד ויעשה שלישי ולא יוכל לפסול אחר ולעשותו רביעי.

מצאנו בדברי התנאים שלש דעות בחולין שנעשו על טהרת הקדש. לדעת תנא קמא דינם כחולין, לדעת רבי אלעזר ברבי צדוק דינם כקדש אלא שאין בהם רביעי כדעת רבי יצחק⁽²⁸⁶⁾, ולדעת התנא של הברייתא הראשונה הם עושים רביעי בקדש.

שנינו במשנתנו: **רבי שמעון אומר: הוכשרו בשחיטה.**

אמר רב אסי: אומר היה רבי שמעון: כל

השוחרט — **שחיטתו מכשרת את הבשר,** מפני שהיא מתירה אותו ובכך מחשיבה אותו לאוכל⁽²⁸⁷⁾, **ולא דם השחיטה מכשיר,** וכשהוא נפל על הזרעים אין מכשיר אותם, כי הדם שמכשיר הוא דוקא דם חלל, שנאמר "ודם חללים ישתה" [במדבר כ"ג כ"ד] והנשחט לא נקרא בשם חלל.

לימא מסייע ליה: כתוב במשנה: רבי שמעון אומר: הוכשרו בשחיטה.

מאי לאו [האם לא משמע], שכל הכשר הבשר תלוי בשחיטה ולא בדם?

ודחינן: **לא** משמע מהמשנה כך, ואפשר לפרש שההכשר הוא אף בשחיטה אם אין דם שמכשיר.

תא שמע ראייה לרב אסי מברייתא: **אמר לחן רבי שמעון: וכי הדם מכשיר את הבשר, והלא שחיטה עצמה מכשרת.** משמע שהדם אינו מכשיר לדעת רבי שמעון.

ודחינן: ניתן לומר שהכי קאמר לחן רבי שמעון: **וכי דם בלבד מכשיר? אף שחיטה נמי מכשרת אם אין דם שחיטה.**

יפה אתה אומר, שני — שני למה? אמר לו: מצינו שהשני עושה שני על ידי משקין.

ובהמשך שם שאל רבי אליעזר את רבי יהושע:

"שלישי — שני למה? אמר לו: אף אני לא אמרתי אלא בתרומה שטהרתה — טומאה היא אצל הקדש" [לעיל לד א ו ב].

ומקשה הראש יוסף: מדוע לא ענה רבי יהושע לרבי אליעזר על השאלה השניה אותה תשובה שענה על השאלה הראשונה, שהרי שלישי מטמא משקה קדש והאוכל הנוגע בו

נעשה לשני, ואם כן מצינו שהשלישי עושה שני על ידי משקין של קדש, ולכן האוכל שלישי נעשה שני לקדש! [ראש יוסף לעיל].

286. רש"י. ולדעת הראשונים שהבאנו בהערה 275 שמפרשים שרבי יצחק סובר שחולין שנעשו על טהרת הקדש אין בהם שלישי כלל, דעת רבי יצחק כתנא קמא של הברייתא.

287. הר"ן אומר, שהכשר זה הוא מדרבנן אף לרבי שמעון. [חידושי הר"ן ל"ו ב ד"ה מתיב].

בו חידוש שאין ללמוד מדם שחיטה, סלקא דעתך אמינא: דם המת ראוי יותר להקרא בשם דם חלל, שכן מה לי קטליה איהו, מה לי קטליה מלאך המות, קא משמע לן שאין המת בכלל חלל, אבל השחוט בודאי שלא נקרא בשם חלל אלא בשם זבוח.

תא שמע קושיא על רב אסי מבריייתא: רבי שמעון אומר: דם מגפתו [מכתו] של בעל חיים — אינו מכשיר. מאי לאו — הא דם שחיטה שממיתה — מכשיר.

ומתריצין: לא משמע אלא הא דם חללים — מכשיר.

תא שמע קושיא על רב אסי: רבי שמעון אומר: דם המת של בעל חי⁽²⁸⁸⁾ — אינו מכשיר. מאי לאו — הא דם שחיטה שאינו דם של מת מאליו מכשיר!

ומתריצין: לא משמע מדרכי שמעון אלא הא דם חללים שהוא דם אדם ובהמה שנהרגו — מכשיר.

ומקשינן: אבל דם שחיטה מאי? אתה אומר שאף הוא לא מכשיר, אם כן לישמעון דם שחיטה, וכל שכן דם המת, שלא מכשיר⁽²⁸⁹⁾!

ומתריצין: דם המת איצטריכא ליה להשמיע

מתה ודם מגפתה שהם לא מכשירים, שדם שחיטה מכשיר נגר דברי רב אסי, ואילו לדעת רבינו תם יש להבין מה ענין דם שחיטה לדברי רבי שמעון שנאמרו בדם אדם?

ועיין בתוספות ד"ה לשמעון. והלב אריה מתרץ את רש"י, שגם הוא מודה שלרבנן אין דם חללים אלא באדם, אלא שבו אף דם מת ודם מכה הם דם חללים ומכשירים, ורבי שמעון סובר שדם חללים נאמר גם בבהמה, ובין באדם בין בבהמה דוקא דם הרוגים מכשיר ולא דם מת או דם מכה.

289. כתב הראש יוסף, שבפשטות יש לפרש, שהמקשן סבר שדם שחיטה ראוי יותר להקרא בשם דם חללים מדם המת, לכן אם היה רבי שמעון משמיענו שדם שחיטה לא מכשיר היינו למדים מזה שדם המת לא מכשיר, והמתרץ אומר שדם מת ראוי יותר להקרא בשם דם חללים, לכן אין ללמדו מדם שחיטה.

ואומר הראש יוסף, שרש"י לא פירש כן, אלא פירש שהחידוש הגדול יותר בדם שחיטה שאינו מכשיר הוא שיש בו היקש למים, מה שאין כן

288. רש"י מפרש שדברי רבי שמעון נאמרו בבהמה. תוספות מקשים על רש"י, שבבהמה יש לומר מתה, לשון נקבה. לכן כתבנו "בעל חי" שהוא זכר.

תוספות הבינו מרש"י, שבעלי חיים הרוגים נקראים חללים לכולי עלמא ודמם מכשיר, ונחלקו רבנן ורבי שמעון בבעלי חיים המתים, וכן נחלקו לקמן בבריייתא בדם מכה שלהם שלרבנן הוא נכלל בדם חללים ומכשיר ולרבי שמעון — לא.

ודעת רבינו תם, שדם חללים הוא דם בני אדם בלבד, וכדם אדם מת וכדם מכה של אדם נחלקו רבנן ורבי שמעון, ובבהמה רק דם שחיטה מכשיר ולא כל דם אחר, ולדברי רב אסי חלק רבי שמעון אף על דם שחיטה. רבינו תם מביא ראייה לדעתו מהגמרא לקמן [לו א] שאומרת שאם אין שחיטה אלא בסוף, בתחילת השחיטה נחשב הדם לדם מכה ואינו מכשיר, ושם מדובר לפי רבנן דרבי שמעון הסוברים שדם שחיטה מכשיר.

לשיטת רש"י, שרבי שמעון מדבר בבהמה, מובן מה שהגמרא מדייקת מדבריו בדם בהמה

הקיש הכתוב את דם השחיטה למים לומר שהוא מכשיר כמותם!

ומתריצין: **ההוא** קרא בקדשים שנפל בהם מום נאמר ולמישרי [להתיר] דמן הפסולי

המוקדשין בהנאה הוא דאתא (290) סלקא א-17

דעתך **אמינא**: אף שהתורה התירה לאכול את בשרם של פסולי המוקדשים כחולין, הואיל ולא פקע מהם כל איסור ואסירי בניזה ועבודה, דמן גם אסור בהנאה (291) ולבעי קבורה, קמשמע לן שדינו כמים.

עתה, הגמרא מביאה דרשה המלמדת שגם לדעת רבנן הסבורים שדם שחיטה מכשיר, לא כל הדם היוצא מכשיר אלא רק הדם שהנפש יוצאת בו ולא דם המקלח בהתחלה.

תנא דבי רבי ישמעאל: כתוב בתורה "ודם חללים ישתח". מלמד הכתוב שדם הנפש של

ומקשינן: **אבל דם שחיטה מאי?** אתה אומר שאף הוא לא מכשיר, אם כן, לשמעין דם שחיטה שיש בו חידוש גדול, וכל שבן דם מגפתו שלא מכשיר!

ומתריצין: **דם מגפתו איצטריכא ליה**, ואין ללמדו מדם שחיטה.

סלקא דעתך אמינא שדם המכה נחשב יותר כדם חלל, שכן, מה לי קטליה כולה מה לי קטליה פלגא. [מה החילוק בין הריגת כל הגוף להריגת חלקו].

ומקשינן ארב אסי: **ומאי שנא דם חללים דמכשיר** לדעת רבי שמעון, דכתיב "ודם חללים ישתח", דם שחיטה נמי יש לו להכשיר, דהא כתיב "רק בכל אות נפשך תזבח ואכלת בשר. רק הדם לא תאכלו על הארץ תשפכנו כמים" [דברים יב טו-טז].

הדם למים אלא לענין ההנהגה בו, וללמוד שמותר להשתמש בו כמים, אבל אין לנו ללמוד לענין הכשר. [תוד"ה למישרי].

291. הפסוק "תזבח ואכלת בשר" נדרש כך: "תזבח" ולא גיזה, "בשר" ולא חלב. [רש"י].

והתוספות מקשים: הלוא התורה לא אסרה אלא לגזו את פסולי המוקדשים, אבל הגיזה עצמה אינה אסורה בהנאה כדמוכח במסכת בכורות, ומדוע נחשוב שהדם אסור בהנאה!

מתרצים התוספות: באמת הגיזה לא אסורה אבל החלב אסור, מפני שאיסור גיזה נדרש מ"תזבח" ולא תגזו שמשמע שהפעולה אסורה, ואיסור חלב נדרש מ"בשר" שמשמע שהתורה התירה את הבשר ולא את החלב והחלב עצמו אסור, והיה מקום לאסור את הדם בהנאה כמו החלב, ולכן הוקש הדם למים, ואף שבגמרא הוזכר איסור גיזה ועבודה, הגמרא קצרה בלשון,

בדם המת שלא הוקש למים.

אמנם אומר הראש יוסף, שלפי זה לא מובנת הקושיא, כיון שמצד שני יש חידוש בדם המת שנקרא דם חלל לרבנן, ולרבי שמעון לא מכשיר כי לא נקרא דם חלל, ואין ללמדו מדם שחיטה שיש בו חידוש אחר!

והלב אריה מפרש את רש"י, שהמקשן סבר, שבדם שחיטה יש שתי סיבות שיכשיר, גם מפני שנקרא דם חללים, ובוה הוא שוה לדם המת, וגם מפני שהוקש למים ובוה הוא עדיף מדם המת ויש בו חידוש יותר גדול שאינו מכשיר. והמתרץ אומר שמצד ענין הכשר דם חללים יש מקום לומר שדם המת יכשיר יותר מדם שחיטה.

290. קשה, שיש כלל בידנו "אין היקש למחצה" וכל מה שאפשר ללמוד מההיקש — לומדים!

אומרים תוספות, שרבי שמעון סובר, שכיון שכתוב "תשפכנו כמים" אין לנו להקיש את